

JAARVERSLAG EN JAARREKENING 2017

REGIO NOORDOOST BRABANT

VOORWOORD

Hierbij presenteren wij u het jaarverslag van de regionale overheidssamenwerking Noordoost-Brabant. Doel is om te laten zien wat de 17 gemeenten en 2 waterschappen in 2017 hebben waargemaakt ten opzichte van het jaarplan en begroting. Hiermee is het een verantwoordingsdocument van en voor de Regio Noordoost Brabant.

Het jaarplan en de begroting voor 2017 was het eerste jaarplan van een nieuwe samenwerkingsperiode van 4 jaar. Hieraan lag het samenwerkingsconvenant 2017-2020 ten grondslag, dat een nieuwe fase voor de samenwerking mogelijk maakte. De overheden besloten om samen met bedrijfsleven en kennisinstellingen ervoor te zorgen dat Noordoost Brabant zich verder ontwikkelt als toonaangevende Agrifoodregio. Sterke bedrijvigheid en betekenisvolle innovaties, een goed functionerende arbeidsmarkt en een veerkrachtige leefomgeving zijn daarbij de hoofdlijnen. De regiopartners namen hierbij de uitdaging op zich om samen projecten en processen aan te jagen en te versnellen, binnen deze domeinen van people, business, innovation en basics. De rol van de overheidssamenwerking binnen deze triple-helix samenwerking is met name laatstgenoemde "Basics"-agenda en van daaruit de samenwerking in AgriFood Capital.

In 2017 hebben we een tussenevaluatie van de overheidssamenwerking in de Regio en in de triple-helix samenwerking AgriFood Capital (de zogenaamde mid term review) uitgevoerd en gepresenteerd. Belangrijke constatering is de behoefte aan transparante sturing en verantwoording. Doelstellingen en acties concreter benoemen, zodat tussentijds en achteraf ook een duidelijke verantwoording kan worden afgelegd. Het verbeteren van een dergelijke planning- en controlcyclus begint met het concreet formuleren van doelen, acties en middelen. In deze verantwoording baseren we ons op hetgeen in het jaarplan 2017 en begroting 2017 stond.

Om meteen al aan de behoefte aan transparantie tegemoet te komen, is in dit jaarverslag een '1 op 1'-koppeling gemaakt tussen wat we van plan waren in 2017 en wat we daadwerkelijk hebben gerealiseerd en hebben we de afwijkingen toegelicht. Ook is aangegeven welke resultaten dit (mede) heeft opgeleverd. Bij de jaarrekening is een toelichting gegeven om de financiële verantwoording transparanter te maken. Door deze slagen is het jaarverslag wel omvangrijk geworden. We kunnen voor het jaarverslag van 2018 en verder samen beoordelen wat het gewenste format zou moeten zijn.

Om de verbetering in sturing en verantwoording verder door te zetten, zal het jaarplan en begroting 2019 voor het eind van 2018 worden geconcretiseerd in werkplannen. Bij de totstandkoming van dit werkplan moet extra zorg aan het proces worden besteed. We pleiten voor voldoende interactie met en tussen alle direct betrokkenen om een gedragen en concrete prioriteitstelling te krijgen.

Het is goed te constateren dat veel van de geplande activiteiten voor 2017 zijn uitgevoerd en dat er vele resultaten (mede) door ons zijn bereikt. Uit de jaarrekening 2017 blijkt tevens dat de uitvoering binnen de kaders van de begroting 2017 is gebleven. De beschikbare middelen zijn nagenoeg geheel voor het realiseren van de doelen ingezet. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven.

Tot slot willen wij graag alle partners bedanken voor de goede en prettige samenwerking in het afgelopen jaar!

Jack Mikkers, voorzitter Regio Noordoost Brabant
René Peerenboom, regiomanager Noordoost Brabant

INHOUDSOPGAVE

	<u>Blz.:</u>
1. Inleiding	3
2. Toekomstbestendige arbeidsmarkt	4
3. Sterke bedrijvigheid	7
4. Betekenisvolle innovaties	9
5. Veerkrachtige leefomgeving	11
6. AgriFood Capital	17
7. Internationale samenwerking	21
8. Communicatie, branding en public affairs	23
9. Organisatie en bestuurlijke samenwerking	25
10. Financiële verantwoording	28
Bijlagen:	
1. Jaarrekening 2017	29
2. Aanvullende toelichting jaarrekening 2017	30

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

Strategisch programma en samenwerking

De regionale samenwerking in Noordoost Brabant (NOB) tussen de huidige 17 (destijds nog 19) gemeenten en 2 waterschappen is vastgelegd in een convenant. De doelen van deze samenwerking zijn vastgelegd in onze Strategische Agenda 2014-2020. In deze agenda werken we aan vier hoofdlijnen: een toekomstbestendige arbeidsmarkt, betekenisvolle innovaties, sterke bedrijvigheid en een veerkrachtige leefomgeving. Voor deze hoofdlijnen zijn programma's opgezet. Belangrijk bij de uitvoering van de agenda is de samenwerking van de convenantpartners met organisaties uit het veld van onderwijs en bedrijfsleven. Hiervoor is het samenwerkingsverband Agrifood Capital (AFC) opgericht waar overheid, onderwijs, ondernemers zijn vertegenwoordigd. Ook AgriFood Capital Werkt! (AFCW) werkt vanuit een triple helix samenwerking. Dit is het jaarverslag van de publieke samenwerking in NOB, waaraan het convenant NOB ten grondslag ligt. Deze publieke samenwerking draagt bij aan de doelstellingen van AFC.

In 2016 zijn er tussen de provincie en AFC op tien actiepunten afspraken gemaakt om de programmatische samenwerking tussen regio en provincie te versterken en te versnellen. Deze hebben voor zover het de overheidssamenwerking betreft een plek gekregen in het jaarplan 2017. In dit jaarverslag wordt hier ook over de realisatie beschreven.

Inhoud jaarverslag

In voorliggend jaarverslag, inclusief jaarrekening, is gekozen voor dezelfde indeling van het jaarplan en begroting 2017. Aangegeven is of de acties zijn gerealiseerd (😊), deels gerealiseerd (😄) of niet (😞) gerealiseerd. Ook wordt een eventuele toelichting gegeven. Allereerst de programma's: Toekomstbestendige arbeidsmarkt (H2), Sterke bedrijvigheid (H3), Betekenisvolle innovaties (H4) en Veerkrachtige leefomgeving (H5). In Hoofdstuk 6 zijn de uitgevoerde acties uit het jaarplan 2017 van Stichting Agrifood Capital en AgriFood Capital BV kort samengevat. In H7 en H8 zijn internationale samenwerking en communicatie opgenomen. H9 beschrijft de organisatie en bestuurlijke samenwerking. Tenslotte wordt de financiële verantwoording gepresenteerd via de jaarrekening 2017.

Het jaarverslag van de Regio Noordoost Brabant geeft een overzicht van relevante accenten voor 2017. AgriFood Capital Werkt!, OndernemersLift + en AgriFood Capital BV hebben afzonderlijke jaarverslagen.

Proces van vaststellen en informeren

Het jaarverslag 2017 zal worden vastgesteld in de Bestuurlijke Regie Groep van 5 juli 2018. Daarna zal dit jaarverslag (inclusief jaarrekening) worden aangeboden aan de colleges van de gemeenten en aan de dagelijkse besturen van de waterschappen. Zij kunnen deze ter informatie voorleggen aan de gemeenteraden resp. algemeen bestuur.

HOOFDSTUK 2: TOEKOMSTBESTENDIGE ARBEIDSMARKT

Wat wilden we in 2017 bereiken?

In 2017 wilden we echt op stoom te komen richting het realiseren de ambitie van werkgevers, onderwijsinstellingen, overheden en werknemersorganisaties in AgriFood Capital Werkt 2016-2020. In 2020 is Noordoost-Brabant topregio in agrifood met een toekomstbestendige arbeidsmarkt. Een arbeidsmarkt waar:

- organisaties flexibel inspelen op ontwikkelingen;
- medewerkers zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun loopbaan (flexibel);
- talent volop kansen krijgt én benut om zich verder te ontwikkelen (talentvol);
- zoveel mogelijk mensen meedoen (inclusief).

Alle activiteiten die hieronder staan beschreven, lopen meerdere jaren, mits anders aangegeven.

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan: organisatie flexibel inspelen op ontwikkelingen en medewerkers zelf verantwoordelijk nemen voor hun loopbaan.	Realisatie	Eventuele toelichting
Voortzetten en uitbouwen van het project Strategische Personeelsplanning bij minimaal 50 werkgevers.		In 2016 en 2017 samen 125 bedrijven bereikt bij o.a. ontbijtbijeenkomsten.
Start maken met instroom (Talent), doorstroom (Duurzame Inzetbaarheid) en uitstroom (Mobiliteit) als vervolg op Strategische Personeelsplanning.		De onderwerpen Talent, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit komen in het overzicht nog afzonderlijk terug.
Start project Duurzame Inzetbaarheid bij minimaal 40 werkgevers in de Regio.		Subsidie provincie niet toegekend. Aangepaste aanvraag opgesteld en ingediend bij het Agentschap SZW (in 2018 gehonoreerd). Samen met Avans Hogeschool wordt onderzoek uitgevoerd naar twee elementaire zaken om duurzame inzetbaarheid daadwerkelijk te integreren in de bedrijfsvoering van ondernemingen: gedragsverandering en kwantificering. Er vindt een koppeling plaats tussen afstudeeropdrachten, onderzoek, kennis binnen bedrijven, docentenstages, etc. Dit onderzoek betreft een meerjarige samenwerking.
In samenwerking met de provincie en andere arbeidsmarktregio's verder werken aan een infrastructuur, klimaat en projecten om de mobiliteit van werknemers (van werk naar werk) te vergemakkelijken en stimuleren.		Het afgelopen jaar zijn intensieve gesprekken gevoerd met als doel om als arbeidsmarktregio aan te sluiten bij een bestaand mobiliteitsnetwerk (te weten: De Nieuwe Arbeid). De uiteindelijke propositie sluit echter te weinig aan bij de bedrijven in de Regio. Besloten is om niet in zee te gaan met De Nieuwe Arbeid. Eind 2017 gestart met verkenning of er draagvlak is voor en vervolgaanpak en zoja, hoe de vervolgaanpak gericht op intersectorale en regionale mobiliteit er uit zou moeten zien.
Uitvoering plan van aanpak toegespitst op de arbeidsmarktuitdagingen van de Vierde Industriële Revolutie (op basis van onderzoek van Avans naar de gevolgen van digitalisering voor de regionale arbeidsmarkt).		In maart 2017 is het onderzoek van Avans afgerond en gepubliceerd. Vervolgens is gestart met prioritering van acties en activiteiten voortkomende uit dit onderzoek. Een van de eerste activiteiten is het opzetten van workshops om lokaal bij ondernemers bewustwording te creëren. De eerste workshops zijn gehouden in Sint-Michielsgestel, Veghel en 's-Hertogenbosch. Hierbij zijn 30 werkgevers bereikt. De workshops hebben een positieve input op sense of urgency (evenals de bijbehorende flyers).

Actie jaarplan: talent volop kansen krijgt én benut om zich verder te ontwikkelen.	Realisatie	Eventuele toelichting
Ontwikkeling en uitvoering van een regionale aanpak Loopbaanoriëntatie en – Begeleiding, met name op scholen voortgezet onderwijs in Noordoost-Brabant.		Plan van aanpak is vastgesteld. Meet-up heeft op 16 november plaatsgevonden in nauwe samenwerking met de werkgeverslijn Werken van Morgen met circa 250 aanwezigen vanuit onderwijs en bedrijfsleven. Deze bijeenkomst krijgt follow up in januari 2018.
Ontwikkeling van een agenda Talent gericht op voldoende (internationaal) talent voor de bedrijven in Noordoost-Brabant (coproductie Werken van Morgen, Talent en Loopbaan en AgriFood Capital), o.a. onderzoek naar draagvlak en invulling Talent Program om jonge high potentials aan de Regio te binden.		Agenda is ontwikkeld. In 2017 deelname van 80 MBO leerlingen aan Open Doors for Talent. Voorbereiding Talentencafé's, start in 2018.

Actie jaarplan: zoveel mogelijk mensen meedoen (inclusief).	Realisatie	Eventuele toelichting
Optimaliseren van het Regionaal Werkbedrijf, waaronder de professionalisering van het Werkgeversservicepunt, de matchingsapp en de continuering van de succesvolle pilot Praktijkroute. Dit leidt tot 4.701 ingevulde baanafspraken en 11.000 plaatsingen van werkzoekenden.		Gezamenlijk opleidingsprogramma voor alle ruim 50 accountmanagers www.talentuitnoordoostbrabant.nl gelanceerd. Een site waar werkzoekenden uit de regio zich via een filmpje en cv presenteren aan werkgevers uit de hele regio. Ruim 60 werkgevers vonden via dit medium een geschikte kandidaat. 5.656 banenafspraken ingevuld. 9.483 banen ingevuld, eind 2016 is prognose vanwege veranderingen op de arbeidsmarkt bijgesteld. Er zijn minder plaatsbare werkzoekenden.
Realiseren van het regionaal sectorplan met o.a. de plaatsing van 450 werkzoekenden naar werk in kansrijke sectoren.		Sectorplan is tussentijds met goedkeuring subsidiegever Ministerie SZW naar beneden bijgesteld. Door de aantrekkende economie bleek er minder behoefte aan ondersteuningsmogelijkheden bij de plaatsing op (ander) werk. De looptijd is verlengd naar juni '18 Ruim 300 scholingstrajecten tot en met eind 2017 gerealiseerd.
Verbeteren van de inzetbaarheid van mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. In 2017 investeren we vooral in vergunninghouders (o.a. kansrijke koppeling), oudere werkzoekenden (o.a. inzetbaarheid, loopbaanadvies), (kwetsbare) jongeren (o.a. plaatsing 65 jongeren) en geplaatste deelnemers via de praktijkroute (start pilot duurzame inzetbaarheid).		Projecten voor statushouders, jongeren (207 plaatsingen), werkzoekenden met GGZ problematiek, ZZP'ers, oudere werkzoekenden zijn in uitvoering en lopen door in 2018. De pilot duurzame inzetbaarheid is gewijzigd in project opstellen regionaal scholingsakkoord Meters maken op Leren(d) Werken. Er is regionaal beleid vastgesteld voor werkzoekenden zonder uitkering.
Uitvoeren van het regionaal plan Voortijdig Schoolverlaten en Kwetsbare Jongeren. In 2017 ligt het accent onder meer op het inregelen van overstaptafels tussen voortgezet onderwijs en MBO, het komen tot een rolverdeling tussen onderwijs, gemeenten en UWV als het gaat om kwetsbare jongeren in het laatste schooljaar en daarna en het ontwikkelen van een aanpak voor niet schoolgaande (kwetsbare) jongeren van 16-19 jaar, die nog niet kunnen werken.		Aanpak loopt voorspoedig, afspraken zijn gemaakt. VSV% is 1,39% en ligt daarmee onder het landelijk gemiddeld van 1,72%.

Door meer inzicht in 'oude' voortijdig schoolverlaters en hun arbeidsmarkttoeleiding vaststellen of het aanbod voor (kwetsbare) jongeren naar werk toereikend is.		Er is voor deze doelgroep momenteel voldoende aanbod beschikbaar voor toeleiding naar werk. 423 jongeren zijn in kaart gebracht en daar waar mogelijk toegeleid naar arbeid of in traject richting school of arbeid (176).
---	---	--

Actie jaarplan: ontwikkelopgaven	Realisatie	Eventuele toelichting
Opstellen en implementeren van een internationaliseringsagenda in het arbeidsmarktprogramma, waarmee we sneller naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt komen, o.a. start expatcentre en verkenning reshoring.		Internationaliseringsagenda is opgesteld. De reshoringtool is aangeschaft. Expatcenter is door POHO economie gerealiseerd. Meer projecten voor internationalisering zijn niet uitgevoerd, vanwege te lage prioriteit ten opzichte van andere speerpunten in de arbeidsmarktregio.
Doorontwikkeling van het arbeidsmarktdashboard voor werkgevers en werkzoekenden in de Regio Noordoost-Brabant.		Dashboard voor beleidsmakers is operationeel. Voorbereidingen getroffen voor de exploitatie door een commerciële partij. Dit maakt de weg vrij voor verdere doorontwikkeling.
Versterking van de regionale samenwerking tussen economie en arbeidsmarkt, onder meer door bedrijventerreinbeleid (uitgifte, inrichting, revitalisering) te koppelen aan arbeidsmarktbeleid.		Samenwerking heeft zich vooral gericht op reshoringtool en gezamenlijk optrekken in dossier digitalisering/ robotisering.

Wat hebben we in 2017 nog meer bereikt?

Er zit een groot aantal maanden tussen het opstellen van het jaarplan en de start van het uitvoeringsjaar. Een nieuwe ontwikkelopgave en een lobby worden hieronder eruit gelicht:

- Een belangrijke ontwikkeling is dat een gezamenlijke koers, commitment en extra inzet op de opgave Leren Lang Leren in de arbeidsmarktregio Noordoost-Brabant is vastgesteld
- In 2017 is als eerste regio van Nederland een lobby gestart naar het Ministerie van SZW om de loonkostensubsidie te behouden en niet over te gaan op loondispensatie.

HOOFDSTUK 3: STERKE BEDRIJVIGHEID

Wat wilden we in 2017 bereiken?

Voor economie en ruimte was ook in 2017 de ambitie om een zo goed mogelijk vestigingsklimaat te creëren voor ten eerste de gevestigde ondernemers in noordoost en ten tweede om aantrekkelijk te zijn voor nieuwkomers.

Wat zouden we in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan:	Realisatie	Eventuele toelichting
Via OndernemersLift+ zetten we in op het ontwikkelen van ondernemerschap bij leerlingen, het verbinden van ondernemersvragen aan de verschillende kennisinstellingen en het ondersteunen van innovatief startend ondernemerschap in de Regio.		OndernemersLift+ ondersteunde in 2017 174 startups. Deze genereerden gezamenlijk 580 banen in 2017.
Er was regionaal afgesproken dat een detailhandelswerkgroep de initiatieven bespreekt die buiten de kaders vallen. Zij geven advies aan de initiatiefhoudende gemeente op welke manier de regionale afstemming georganiseerd wordt. In 2017 gaat de werkgroep hiermee door. Een goed vestigingsklimaat zorgt voor evenwicht tussen vraag en aanbod op basis van kwantiteit en kwaliteit. Nieuwe initiatieven kunnen onderscheidend zijn en innovatief, maar nieuw betekent soms ook meer van wat we al veel hebben. Dit laatste leidt tot een toename van leegstand. Monitoring van de leegstand vindt plaats met behulp van de provincie op gemeentelijk en provinciaal niveau regionaal en gemeentelijk niveau.		Blijft een lopende afspraak.
Op 13 oktober 2016 is in een extra Regionaal Ruimtelijk Overleg overeenstemming bereikt over een nieuw afsprakenkader bedrijventerreinen. Hiermee is een voorlopig einde gekomen aan de onzekerheid ten aanzien van de ontwikkelkansen van bedrijventerreinen. In sommige gevallen is dat positief, in andere negatief. De Regio heeft met de provincie afspraken gemaakt over het opzetten van een 1-loket voor ruimtevragers. Het delen van informatie over uitgifte van bedrijventerreinen, gezamenlijke promotie en acquisitie, de mogelijkheden van een herstructureringsfonds onderzoeken zijn enkele zaken die eind 2016 en 2017 opgepakt gaan worden. Monitoring van de uitgifte, maar ook van de leegstand zijn belangrijke elementen om evenwicht tussen vraag en aanbod te krijgen.		1-loket is gerealiseerd. Promotie en acquisitie/info-uitwisseling/grondprijsmethodiek/ inventarisatie lokaal aanbod is deels gerealiseerd.
Voor kantoren is ook een noodzaak om vraag een aanbod tegen het licht te houden. De urgentie om dit op regionaal niveau aan te pakken is minder groot. Uiteindelijk is het met name de gemeente 's-Hertogenbosch en in		Afstemming kantoren is in afspraken opgenomen en dus gerealiseerd. In de praktijk komt het overigens (nog) niet voor.

veel mindere mate de gemeente Oss die activiteiten moeten ontplooiën om het evenwicht tussen vraag en aanbod weer op orde te krijgen.		
---	--	--

Wat hebben we in 2017 (mede) bereikt?

- 8 bedrijven kregen financiering via de AgriFood Financieringstafel, een netwerk van financieringsspecialisten in de Regio.
- 116 veelbelovende startups zijn gecoached door OndernemersLift+.
- 8 startups kregen een lening een totale waarde van 600.000 euro.
- 6 bedrijven doorliepen het AgriFood groeiprogramma (scale-up) waarin succesvolle ondernemers klaar staan met raad en daad.
- Het regionaal Logistics House, hét centrum van de logistieke sector in Noordoost-Brabant ging van start.
- Diverse test-en ontwikkelafaciliteiten voor bedrijven en onderwijsinstellingen in de Regio zijn doorontwikkeld: THREE-SIXTY, Grow Campus, HAS Comsumerlab, T.A.S.T.E. (smaaklab) en Avans Innovative Studio's.
- In Oss opende Maakstad Oss, de nieuwe startersbroedplaats van OndernemersLift+ met (aantal) werkplekken.
- OndernemersLift+ beantwoordde 96 kennisvragen uit de Regio: 52 uit de agrifood sector, 9 uit Techniek, 2 online dienstverlening, 33 overig.
- Boxmeer Broedt ging van start, een nieuwe startersbroedplaats van OndernemersLift+ met (aantal) werkplekken

HOOFDSTUK 4: BETEKENISVOLLE INNOVATIES

Wat wilden we in 2017 bereiken?

Bij het onderdeel innovaties ligt de focus op experimenteren. Daarmee creëren we een nieuwe manier van denken en doen, die een adequate en vernieuwende aanpak van (toekomstige) vraagstukken mogelijk maakt. Dat doen we richting het MKB via de inzet van REAP-middelen. Maar ook via de innovatieve projecten onder vlag van Agrifood Capital (zie hoofdstuk 6).

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Versterken samenhang van de innovatieve hotspots. Met talrijke initiatieven in Noordoost-Brabant op het gebied van innovatie zijn er enorme kansen voor het doorontwikkelingen naar een krachtig systeem van (open) innovatie. Provincie en Regio gaan komend jaar onderzoeken waar energie en perspectief is op een versterking van de samenwerking tussen een selectie van hotspots in Noordoost-Brabant. Hier zetten we de komende twee jaar energie op. Zo bevorderen we het gehele systeem van (open) innovatie. De bedrijven zijn uitgangspunt. In de gedachtewisseling worden genoemd: Pivotpark Oss, Greentech campus Boxtel, Land van Cuijk, Grow Campus Den Bosch en Veghel (Food 360). Een lange termijn perspectief, met draaglijnen voor de bedrijven en de industrie van de toekomst, geeft richting aan de soms lastige keuzes van vandaag. Voor een krachtig systeem is het van belang om de bestaande/ toekomstige hotspots met elkaar te verbinden.</p>		<p>Niet verder gekomen dan een inventariserende verkenning.</p>
<p>Stimuleren van de MKB Innovatie. Binnen Noordoost-Brabant wordt al geruime tijd gewerkt vanuit elkaar versterkende sporen als het gaat om MKB Innovatie. Met behulp van REAP is de afgelopen periode een flink aantal project ondersteund waarin ondernemers gezamenlijk een innovatieproject hebben uitgevoerd aansluiten op de regionale strategische agenda.</p> <p>In 2016 is lange tijd onduidelijk gebleven op welke wijze de provincie het zogenaamde REAP wilde voortzetten. Voor 2017 heeft de provincie een nieuwe regeling opengesteld die door de Regio in mandaat zal worden uitgevoerd. Afhankelijk van het succes van deze regeling zal besloten worden om de regionale co-financiering aan deze provinciale regeling toe te voegen, of om als Regio zelfstandig een regeling uit te voeren om MKB Innovatie te ondersteunen.</p> <p>In 2017 wil de Regio wil MKB Innovatie meer onder de aandacht brengen van het poho EZ. Presentaties van mooie projecten kunnen tot meer kennis leiden over MKB Innovatie en de mogelijkheden voor ondersteuning en daarmee het gebruik ervan. Daarmee creëren we een grotere betrokkenheid. En daar kunnen de ondernemers uit Noordoost Brabant van profiteren.</p>		

Wat hebben we in 2017 (mede) bereikt?

- 10 projecten kregen MKB innovatiesubsidie (Regeling EI) met een totale waarde van ruim 490.000 euro; de totale projectwaarde bedroeg 1,2 miljoen euro.
- 'Foodsquad Opens Doors' ging van start met de ontwikkeling van ondernemersacademie en test- en ontwikkelfaciliteiten voor gezonde voeding (OPZuid, totale omvang 2,4 miljoen euro).
- (aantal) deelnemers, onder andere bij Rabobank Uden-Veghel, doorliepen de pilot van het gezondheids vitaliteitsprogramma 'Eet je Vitaal' met positieve resultaten.
- Voor de doorgroei van het Smaakcentrum Cuijk in de Regio is een financieringsplan opgesteld.
- (aantal) MKB-bedrijven uit Nederland werden in het Europese programma ACCTIVate begeleid in de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologieën afkomstig uit andere sectoren (Horizon2020, totale omvang 5,1 miljoen euro).
- Het prototype van Het Familievarken, de varkensstal van de toekomst, werd doorontwikkeld voor komst in Boekel (OPZuid-subsidie van totale omvang 2,6 miljoen euro).
- Food100, de 100 meest toonaangevende voedselveranderaars van vandaag en morgen, georganiseerd.
- Stelden samen met Metabolic een regionale visie en actieplan op voor een meer circulair voedselsysteem in de Regio.
- We maakten een blueprint voor mestbewerkingspaden in de Regio.
- AgriFood Capital nam deel aan de stuurgroep en projectteam The Source Shakers (later: Food Waste Xperts), een initiatief verbonden aan THREE-SIXTY dat bedrijven helpt om hun verspillingvraagstukken aan te pakken.
- Samen met de provincie Noord-Brabant is een regionaal plan gemaakt voor de (door)ontwikkeling van vier innovatieve hotspots: Feeding the Future, THREE-SIXTY, Agro As de Peel, Grow Campus/LIVRIC.
- De samenwerking in Europa is versterkt door partnership in agrifood-platform RIS3-regio's.

HOOFDSTUK 5: VEERKRACHTIGE LEEFOMGEVING

Wat wilden we in 2017 bereiken?

De aantrekkelijkheid van Noordoost Brabant als Agrifood-regio hangt niet alleen af van de bedrijven en instellingen die er gevestigd zijn en de banen of carrièrekansen die zij bieden. Het leefklimaat, een aantrekkelijke woonomgeving met goede voorzieningen, bepaalt ook mede de (inter)nationale concurrentiepositie en aantrekkingskracht. Juist op deze vlakken heeft de overheidspoot binnen de triple helix organisatie een belangrijke initiërende, stimulerende en faciliterende rol.

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

5.1 Transitie in de landbouw

Actie jaarplan: Transitie veehouderij	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Duurzame mestverwerking. Als aanvulling op de provinciale herziening van het mestbeleid vult AgriFood Capital een kansrijk businessmodel aan voor verwerking en verwaarding van mest die past bij de schaal van de Regio Noordoost Brabant. De crux ligt vervolgens in de keuze voor de optimale locatie en de bereidheid van investeerders. Gezamenlijk optreden van overheden is essentieel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toets verdienmodel met beoogde stakeholders en mogelijke afspraken met POV. 2. Beleidsruimte met Provincie. 		<p>Er is een visie op duurzame mestverwerking samen met Avans ontwikkeld. Deze heeft als input gediend voor de mestdialoog. Het geschetste model past echter niet (volledig) in het daarna gewijzigde provinciale beleid. In 2018 is een nieuw proces samen met ZOB en Provincie opgestart om te komen tot een gezamenlijke aanpak.</p>
<p>Emissievrije productie. Behalve een beleidsmatige herziening van de geldende normen voor luchtkwaliteit wil AgriFood Capital verder gaan met stimuleren van oplossing. Zo start AgriFood Capital vanuit een plan van aanpak een regiobreed onderzoekstraject naar (innovatieve) emissie reducerende staltechnieken.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaststellen Plan van Aanpak. 2. Onderzoeksmodel, inclusief instapcondities (mogelijk met POV) ontwikkelen en uitvoeren. 		<p>Het plan van aanpak is opgesteld en vastgesteld. Het tweede onderdeel niet. Dit is ingehaald door de provinciale beleidswijzigingen van juli 2017. Momenteel wordt vanuit de Regio aangesloten bij de zogeheten ondersteunende maatregel die het toepassen van nieuwe stalsystemen in de praktijk moet versnellen/ bevorderen.</p>
<p>New Alliance. De regiegroep Vitale Varkenshouderij heeft een nationaal actieplan ontwikkeld voor de varkenssector en steun hiervoor verkregen bij het Ministerie van Economische Zaken en de Rabobank, op initiatief van de NVV/ZLTO. Een gezamenlijke uitwerking hiervan - waar dit raakt aan de mogelijkheden van overheden - komt van de grond in deze Regio. Waar mogelijk in lopende trajecten en waar nodig via nieuwe initiatieven.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Afsprakenkader met POV vaststellen (middelen, mensen, eigenaarschap etc.). 2. Zo mogelijk combineren met operationele activiteiten Provincie. 		<p>Een eerste verkennend gesprek heeft in het POHO Duurzame Leefomgeving plaatsgevonden. Dit heeft in 2017 geen verder vervolg gekregen. Inmiddels komt e.e.a. weer samen door het nieuwe regeerakkoord en de beschikbare 200 miljoen rijksmiddelen t.b.v. een warme sanering van de varkenshouderij. En zitten POV, Rabobank, Rijk en provincie in dat kader weer om tafel. De Regio levert haar input via de provincietafel.</p>
<p>Hergebruik, sloop of transformatie VAB. Het is onafwendbaar dat de komende jaren meer agrarische bedrijfsgebouwen leeg komen te staan. Dat is vanuit verschillende perspectieven ongewenst: de landschappelijke kwaliteit is er niet mee gediend. Diverse oneigenlijke functies nemen hun intrede of achterstallig onderhoud leidt tot verval van bebouwing. Overheden kunnen tot beleidsafspraken komen om dit het hoofd te bieden, maar vooral het ondernemerschap speelt een</p>		<p>De Regio NOB heeft een koplopersrol vervuld in het opzetten van een VAB stimuleringsregeling. Deze wordt door VABIMPULS momenteel uitgevoerd. Als Regio zijn we nog steeds zowel ambtelijk als bestuurlijk bij de taskforce betrokken. Verder is afgesproken dat pilots en projecten vooral op lokaal niveau moeten worden gestimuleerd/ opgepakt.</p>

<p>cruciale rol in de oplossing om verrommeling van het landelijk gebied te voorkomen. Een meer structurele en samenhangende aanpak vanuit de overheid helpt. Met de provincie gaan we komend jaar samen de resultaten uit de pilots en experimenten voor de aanpak van VAB's vermenigvuldigen en opschalen binnen Noordoost Brabant. Daarvoor maken we een plan van aanpak met focus op versnelling van uitvoering van voorbeeldprojecten.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Diverse pilots inzetten en projecten vanuit een structuurprogramma. 2. Netwerkontwikkeling AFC, met Provincie 3. Beleidsvorming 		
<p>Circulaire agrofood Greentech. Invulling vanuit het innovatieprogramma van AgriFood Capital.</p>		<p>Door herprioritering binnen de strategische agenda/programma's is dit actiepunt niet opgepakt.</p>

Actie jaarplan: Energieneutrale regio	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Gezamenlijk met de Provincie is er behoefte aan de ontwikkeling van een overall-perspectief op duurzame energie. Dit is een randvoorwaarde voor de economie en bedrijvigheid van de toekomst. Met kennispartners en bedrijven maken we een regionale energiestrategie voor agrarische bedrijven. Hierbij worden kansrijke verbindingen met een thema als leegstand gelegd.</p>		<p>In 2017 is gestart met de voorbereidingen om te komen tot een regionale energiestrategie, maar dit heeft niet geleid tot de realisatie ervan. Er wordt nu hard gewerkt aan een inhaalslag. Eind 2018 is de regionale energiestrategie gereed. Deze richt zich niet alleen op de agrarische sector, maar wordt breed opgepakt.</p>

Actie jaarplan: Klimaatbestendige regio	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Noordoost Brabant heeft in het najaar van 2015 een klimaatstresstest uitgevoerd. Deze test brengt zaken in beeld als wateroverlast, met schade aan infrastructuur, landbouw en gebouwen, droogte met effecten op de agrarische sector en hittestress met effect op onze gezondheid. Naast het opnemen van de klimaatopgave in de gebiedsopgaven, zoals langs de Maas, zet Regio Noordoost Brabant zich in 2017 samen met andere partners in om een koppeling te maken met de agrarische sector, klimaatbestendige steden en het stimuleren van nieuwe initiatieven en concrete innovaties op dit vlak.</p>		<p>De klimaatstresstest is de aanleiding geweest voor het inmiddels opgestelde regionaal klimaatprogramma dat vanaf 2018 wordt uitgevoerd. Accenten liggen daarbij zowel op het landelijke gebied (link agrarische sector) en stedelijke gebied. Concrete projecten in 2018 zijn verdieping klimaatstresstesten, sponswerking bodem, robuuste beekdallandschappen en waterbewustzijn.</p>

Actie jaarplan: Verbinding natuur en economie	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>De komende jaren willen we dat juist bij (agrarische) ondernemers (evenals overige organisaties) een sleutelrol ligt in het leveren van 'ecosysteemdiensten' (zoals gehanteerd in de ZLTO strategie 'boeren als oplossing'), waarmee doelen voor natuur en water en voor de agrifood keten kunnen worden gerealiseerd. Om dat voor elkaar te krijgen in onder meer de elf gebiedsopgaven zal de Regio Noordoost Brabant zich volgend jaar inzetten om te inspireren, partijen aan elkaar te verbinden en</p>		<p>Dit heeft vorm gekregen en krijgt nog steeds vorm in onze integrale gebiedsaanpak/ proeftuin Agro As de Peel.</p>

nieuwe voorbeelden en pilots aan te jagen waarbij een verbinding wordt gelegd tussen (agrarisch) ondernemerschap / bedrijven en investering in landschap, biodiversiteit, natuur (ontwikkeling en beheer), duurzame bodem, waterinnovaties.		
---	--	--

Actie jaarplan: Vitale en gezonde regio	Realisatie	Eventuele toelichting
In 2017 werkt de Regio de uitgangspunten/ basisprincipes van de 'Blue Zone-theorie' verder uit. Het gaat daarbij om een combinatie van Groene leefomgeving (o.a. natuurlijke beweging, maar ook gezondheidslandschappen), voeding (80% regel, bonen en wijn), sociale Cohesie (geloof, geliefden op de 1e plaats, sociale netwerken gezond gedrag) en vitale arbeidsmarkt Vanuit de verbinding van de lopende programma's 'veerkrachtige leefomgeving', 'voeding en gezondheid' en 'AFC Werkt!' zijn er mogelijkheden voor bedrijven en andere organisaties om hier met innovatieve concepten op in te spelen. Dit versterkt het realiseren van de missie van AgriFood Capital.		Er heeft een vervolgstudie/ verkenning plaatsgevonden. Echter concrete vervolgcacties, anders dan het ondersteunen van het Blue Zone initiatief in Oss, zijn uitgebleven. De actie Blue Zone zal vanaf 2018 worden ondergebracht bij het prioritaire thema 'voeding en gezondheid'.

Actie jaarplan: integrale versnelling in 11 gebiedsopgaven	Realisatie	Eventuele toelichting
De afgelopen jaren is er binnen de Regio Noordoost Brabant vanuit het programma Groen Blauw succesvol gewerkt aan 11 integrale gebiedsopgaven en de landschappen 'Groene Woud' en de 'Maashorst'. Deze gebiedsopgaven hebben met ondersteuning van middelen uit de streeknetwerkregeling en van de Regio Noordoost Brabant en door bijdragen van de initiatiefnemers en partners in de gebiedsopgaven de stap kunnen zetten naar integrale gedeelde intenties/ ambities / uitvoeringsprogramma's. Daarmee is de basis gelegd om de komende jaren binnen deze gebiedsopgaven in samenwerking met ondernemers, maatschappelijke organisaties, burgers, onderwijs en kennisinstellingen en overheden projecten en maatschappelijke opgaven in zowel verkennende, als agenderende als uitvoerende vorm te realiseren. Continuering van het programmamanagement voor deze gebiedsopgaven is ook de komende jaren essentieel om ambities, partijen, belangen aan elkaar te blijven verbinden en op korte, middellange termijn en lange termijn tot resultaten te komen. AgriFood Capital blijft deze gebiedsopgaven ook in 2017 aanjagen. Nu al zijn er vanuit enkele gebiedsopgaven concrete speerpunten (op raakvlak veerkrachtige leefomgeving en maatschappelijke thema's) te benoemen die voor 2020 gerealiseerd kunnen worden. Hierover maken provincie en AgriFood		Over deze gebiedsopgaven zijn met de provincie in kader van de versnellingsafspraken afspraken gemaakt over extra financiële bijdrage (in totaal ca 200.000 euro). De gebiedsopgave Mozaïek Dommelvallei is aangeduid als een zogeheten 'sleutelproject' en heeft aanvullende financiering gekregen. Door de regionale bundeling/ inzet, hebben de gebiedsopgaven in de afgelopen paar jaar een flinke stap vooruit kunnen zetten en zichzelf op de kaart kunnen zetten. Vanaf 2018 is het aan de gebiedsopgaven zelf om een volgende stap te zetten in de uitvoering van het gebiedsprogramma samen met lokale gebiedspartners. Dat gebeurt ook. De regio ziet voor zichzelf daar geen aanvullende rol meer weggelegd.

Capital in kader van de versnellingsafspraken concrete afspraken om realisatie te versnellen.		
Naast de hiervoor beschreven regioaanpak op een aantal prioritaire maatschappelijke opgaven heeft het de voorkeur om zoveel mogelijk maatschappelijke opgaven integraal en in samenhang met andere opgaven in de lopende gebiedsprogramma's tot uitvoering te brengen.		
Komend jaar wordt er vanuit de Regio op basis van de actualiteit en concrete vraag prioriteit gegeven aan een aantal gebiedsopgaven en doorontwikkeling van het Groene Woud en de Maashorst.		
Een belangrijke prioritaire gebiedsopgave is Agro As de Peel, hét proeftuingebied duurzame landbouw. Een sterk Agrofood-cluster vraagt ook om een goed functionerende primaire sector. In de veehouderij is hiervoor een stap nodig in duurzaamheid en innovatie. De proeftuin Agro as de Peel richt zich op vernieuwende bedrijfssystemen die dienen als living lab en tevens als inspiratiebron (etalage) voor een duurzame veehouderij van de toekomst. Daarbij ligt de focus op het circulaire agrifood systeem: (a) duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen, (b) beperken van voedselverspilling, (c) optimaliseren van het gebruik van reststromen. Agro As de Peel is een van de actiepunten uit de versnellingsafspraken tussen provincie en AgriFood Capital. Sterke relatie ligt er eveneens met de innovatieprogramma's circulaire economie en smart foodsystems.		Afgelopen jaar is een belangrijke stap gezet met het uitvoeren van een aantal projecten en het fysiek inrichten van de (eerste) proeflocatie. Het project / studie 'Landscaping the Food' is uitgevoerd om te komen tot een wenkend perspectief voor circulaire voedselproductie en vormt de basis in de ontwikkeling van de eerste proeflocatie in het gebied.

5.2 Ruimtelijke en duurzame ontwikkeling

Actie jaarplan:	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Regionaal Koersdocument AgriFood Capital. De invoering van de Omgevingswet vraagt om een integrale belangenafweging die maximale aandacht vraagt. De Provincie is met een proces gestart om een Omgevingsvisie te ontwikkelen. Het DNA van de Regio en de kernkwaliteiten zijn bekend. Daaruit kan de kracht worden ontleend voor het verwezenlijken van in het bijzonder de transitieopgaven van de komende tijd: klimaatbestendigheid, circulaire economie, emissievrije veehouderij en energieproductie. Het verkenningsdocument vraagt om regionale verdieping op onder meer deze punten. Onderdeel van dit perspectief is de Verstedelijkingsopgave en de wijze waarop de leefbaarheid van de Regio als gezond, veilig, duurzaam en veerkrachtig kan worden ingericht.</p> <p>1. Koersdocument als regionale beleidsagenda richting Brabantse Omgevingsvisie. 2. Koersdocument als inspiratiedocument richting gemeentelijke Omgevingsvisies.</p>		<p>In 2017 is de regionale omgevingskoers Noordoost-Brabant als inspiratiedocument opgesteld en vastgesteld.</p> <p>Op basis hiervan is/wordt in 2017-2018 de regionale reactie voorbereid op de provinciale omgevingsvisiedocumenten en worden werksessies georganiseerd.</p>

<p>Crosssectorale studies/trajecten. De aard en schaal van diverse onderwerpen kunnen uiteenlopen waar het gaat om interregionale samenwerking. Daarnaast is binnen-regionale samenwerking ook van onderwerpen afhankelijk die minder duidelijk te herleiden zijn naar de ons nu bekende thema's. Om toch op zich aandienende aangelegenheden in te kunnen spelen zoals Breedband, Agrofood Proeftuin, programma-ontwikkeling Circulaire AgriFood etc. is inzet nodig. Het gaat dan om een netwerkbeweging, of voor een operationeel regionaal doel. In het verlengde hiervan kunnen ook ondersteunde activiteiten voor de integratie van onderwerpen op bestuurstafels met de Provincie aan de orde zijn, zoals de energieagenda.</p>		<p>Vanuit de wens tot bestuurlijke vernieuwing zijn er 2 regionale ontwikkeldagen georganiseerd voor de thema's ruimte en mobiliteit en is gestart met het maken van een integrale mobiliteitsagenda. Dit proces loopt in 2018 nog door. Doel is om voor ruimte en mobiliteit te werken als één overheid: provincie, Rijkswaterstaat, Regio, gemeenten anticiperend op de omgevingswet.</p>
--	---	---

5.3 Bereikbaarheid en Mobiliteit

Actie jaarplan:	Realisatie	Eventuele toelichting
<p>Om de basis op orde te houden is binnen de GGA-samenwerking een uitvoeringsprogramma afgesproken inclusief financiering van Regionale Uitvoeringsprogramma's. Deze uitvoeringslijn is nodig voor projecten die < 10 miljoen kosten zoals maatregelen/projecten voor het verduurzamen en verslimmen van mobiliteit, sociale innovatie van onderop en de meekoppelkansen. Dit GGA-budget geeft de Mobiliteitsagenda uitvoeringskracht. Door langdurige samenwerking is veel op Brabantse schaal gerealiseerd dat van meerwaarde is voor de mobiliteitsaanpak, zoals de samenwerking binnen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Brabants Verkeersveiligheidsprogramma NUL verkeersdoden (mensgericht en infra) • Databeheer (wegen en bushaltes) • De Brabantbrede Modelaanpak (BBMA), bouw en onderhoud Regionaal Verkeersmodel • Regionaal Verkeerskundig Team • Strategisch en Tactisch Ontwikkelteam openbaar vervoer <p>Uitvoeringsprogramma ontwikkelagenda openbaar vervoer Coördinatoren en gemeenten participeren in deze gezamenlijke uitvoeringsagenda met tijd en geld.</p>		<p>In 2017 zijn 2 regionale uitvoeringsprogramma's vastgesteld voor de subregio's Noordoost en 's-Hertogenbosch met een cofinanciering van 4,6 mln.</p>

Wat hebben we in 2017 (mede) bereikt?

- Op emissievrije stalsystemen en Vrijkomende Agrarische Bebouwing is een samenwerking gestart met de provincie en Zuidoost-Brabant.
- Proeflocatie Agro As de Peel, de testlocatie voor innovatie in duurzame landbouw, is feestelijk geopend. Een aantal onderzoeksprojecten ging al van start.
- De Omgevingskoers is vastgesteld en overhandigd aan gedeputeerde van Merrienboer als inbreng voor de provinciale Omgevingsvisie. De Koers omvat alle voorwaarden voor een duurzame leefomgeving van Noordoost-Brabant.
- Het regionale klimaatprogramma is aangeboden aan gedeputeerde van Merrienboer.
- Voor bedrijven die een vestigingslocatie in de Regio zoeken groter dan 1 hectare is het regionaal 1-loket gelanceerd; alle Noordoost-Brabantse gemeenten trekken hierin met elkaar op.
- De Reshoringtool werd kosteloos ter beschikking gesteld aan bedrijven uit Noordoost-Brabant. Geen enkel bedrijf maakten hier gebruik van.
- Er is een afsprakenkader voor de uitgifte van bedrijventerreinen.

- Werknemers uit het buitenland en hun familie kunnen sneller hun weg vinden in de Regio dankzij samenwerking met Expat Centre Zuidoost-Nederland.
- De mogelijke trajecten voor snelfietsroutes 's-Hertogenbosch-Waalwijk en 's-Hertogenbosch-Boxtel-Eindhoven zijn in kaart gebracht.
- Overheden en betrokken partijen stelden het regionaal uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer 2018 vast (met een totale waarde van ca. 10 miljoen euro) met onder andere meer fietsverbindingen en hoogwaardig openbaar vervoer (HOV).
- Deelname aan het Leisure Ontwikkel Fonds (LOF).

HOOFDSTUK 6: STICHTING AGRIFOOD CAPITAL EN AGRIFOOD CAPITAL BV (TRIPLE HELIX)

Wat wilden we in 2017 bereiken?

Alle gemeenten en de 2 waterschappen maken deel uit van de triple helix samenwerking (overheden-kennisinstellingen en ondernemers) zoals in 2014 vormgegeven in de stichting AgriFood Capital en haar uitvoeringsorganisatie AgriFood Capital BV. Ook op deze wijze wordt invulling gegeven aan de Strategische Agenda AgriFood Noordoost-Brabant 2014-2020. Voor deze triple helix-samenwerking (AFC) is een apart jaarplan 2017 opgesteld, waarin meer in detail is ingegaan op de innovatieprogramma's en de overige activiteiten vanuit AgriFood Capital BV. Voor een uitgebreide beschrijving van de realisatie van de programma's van de AFC wordt verwezen naar het jaarverslag. Ook in dit hoofdstuk leggen we het directe verband tussen het jaarplan (wat we zouden doen) en jaarverslag (wat we hebben gedaan).

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan: Arbeidsmarkt	Realisatie	Eventuele toelichting
Businessplan AgriFood Executive Global Program (topopleiding) is gereed en vormt de basis voor go-no go besluitvorming.		De eerste leergang van dit programma wordt uitgevoerd vanaf najaar 2018. AgriFood Capital is de bedenker en mede-ontwikkelaar. Het programma wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Stichting AEGP.
Arbeidsmarktdashboard (i.s.m. Brainport Network-partners) wordt doorontwikkeld (in functionaliteit en gebruik).		Door het arbeidsmarktdashboard (gelijknamige website) is veel informatie over de regionale arbeidsmarkt (ook ten opzichte van andere regio's in Zuid-Nederland) beschikbaar voor kennisinstellingen, overheden en bedrijven. Het vormt een belangrijke kennisbron voor initiatieven gericht op leven lang leren in de Regio om in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen in de arbeidsmarkt.
Aanpak "Strategie en HR" (o.a. Strategische personeelsplanning).		100 bedrijven namen deel aan meerdere ontbijtsessies in de Regio over strategische personeelsplanning (SPP). Er is een website en een toolbox ontwikkeld voor bedrijven om hiermee aan de slag te gaan. 15 bedrijven met veel personeel (zoals Heineken, VION, Hutten) uit de Regio nemen deel aan de training SPP. Uitvoering heeft plaatsgevonden vanuit AgriFood Capital Werkt!.
Talentprogramma voor zowel MBO als HBO/WO instroom.		Talentprogramma in ontwikkeling. Al wel is uitgevoerd: <ul style="list-style-type: none"> • 80 MBO-studenten maakten kennis met het werken in de agrifood tijdens "Open Days for Talent". • Talentencafés in 2018 gehouden waarin jonge mensen kennis maken met bedrijven uit de Regio. Uitvoering heeft plaatsgevonden vanuit AgriFood Capital Werkt!
Inzicht in invloed van digitalisering op bedrijven en mogelijke consequentie voor opleidingen in Noordoost Brabant (onderzoek Avans).		Doelstelling niet opgenomen in jaarplan AFC, want ligt op het terrein van AgriFood Werkt! 30 werkgevers namen deel aan 3 workshops gericht op bewustwording van digitalisering. AgriFood Capital heeft bijdragen aan ontwikkeling van het businessplan voor een Open Datalab AgriFood op de Grow Campus.
Ontwikkeling regionale aanpak op loopbaan oriëntatie en loopbaanbegeleiding in de Regio met name gericht op het voorgezet onderwijs.		Doelstelling niet opgenomen in jaarplan AFC, want ligt op het terrein van AgriFood Werkt!

Actie jaarplan: innovatieprogramma Voeding en gezondheid (cross-over agrifood en health)	Realisatie	Eventuele toelichting
Agendavorming en Netwerkontwikkeling: visie en strategie opgesteld (i.s.m. stakeholders en BeBright), netwerkverbreding o.a. met Slimmer Leven 2000 (Brainport).		Samen met meer dan 80 bedrijven en kennisinstellingen is een kansenkaart Voeding en gezondheid gerealiseerd. Dit heeft ondermeer geleid tot ontwikkeling van initiatieven door betrokken partijen op het gebied van doelgroepenvoeding en tegengaan voedselverspilling in zorginstellingen. Dit project wordt in 2018 uitgevoerd.
Innovatieprojecten: Businessplan Smaakcentrum Cuijk gereed, Pilot project "Eet je Vitaal" (Rabobank, Hutten, BrabantZorg, Blauwrijk en St. Voeding Leeft) uitgevoerd en dialoogsessie pilot project "Kansen in de Keten".		Businessplan Smaakcentrum gerealiseerd waardoor uitrol vanuit Cuijk naar Boxmeer en Mill in 2018 kan gaan plaatsvinden. Pilotproject Eet je Vitaal uitgevoerd. Meer Info: Foodsquad.nl
Innovatiefaciliteiten: toekenning OPZuid aanvraag Foodsquad (€ 2,4 mln.), proeftuin validatie van innovatieve productconcepten voor doelgroepenvoeding, businessplan T.A.S.T.E. kennis- en opleidingscentrum voor smaak en proeven, start Avans Innovative Studio's innovatieve oplossingen voor bedrijfsleven door multidisciplinaire onderwijsteams.		OP Zuid aanvraag Foodsquad gerealiseerd. Meer info: Foodsquad.nl Businessplan T.A.S.T.E gerealiseerd. Meer info: tasteresearch.org Avans Innovative Studio's gestart. Meer info: avans.nl

Actie jaarplan: Innovatieprogramma Smart Food Systems. (cross-over agrifood en high tech)	Realisatie	Eventuele toelichting
Actieplan High Tech Voedselsystemen van de toekomst.		Basis geleverd voor initiatief vanuit WUR, TUE, HAS en ZLTO om te komen tot een AgriFood Innovatie Initiatief met de nadruk op de verbinding agrifood en tech.
Businessclusters rondom Industrial Farming&Food, Metropolitan Farming en Precision Farming.		Diverse sessies met bedrijven gehouden. Heeft geleid tot meerdere bilaterale samenwerkingen (tussen bedrijven) maar niet tot grotere businessclusters
Openstelling Acctivate-call voor MKB bedrijven gericht op technologie-exchange (Horizon2020-project).		Call is opengesteld. 5 MKB-bedrijven uit de Regio hebben hier gebruik van gemaakt.
Ontwikkelplan Livestock Innovation & Research Centre.		Plan is ontwikkeling, mede door REAP-bijdrage. Initiatief van WUR, TUE en de HAS.
Ingebruikname prototype huisvestingsconcept varkenshouderij Big Developments in Boekel.		Ontwikkeling van eerste proefstal vergt meer tijd en is nu gepland voor start van de bouw eind 2018. AgriFood Capital zorgde voor toegang tot financiering (o.a. OpZuid) en kennis.

Actie jaarplan: Innovatieprogramma Circulaire AgriFood (cross-over agrifood en duurzaamheid)	Realisatie	Eventuele toelichting

3 businessinitiatieven op het gebied van duurzame eiwitproductie als vervolg op visietraject 2016.		Bedrijven zijn veelal individueel en/of op bedrijfsniveau bezig om innovaties te realiseren. Samenwerkingsverbanden met meerdere bedrijven en kennisinstellingen gericht op (semi-)open innovatie zijn ondanks actieve progingen om partijen te laten samenwerken op dit thema niet gerealiseerd.
Ontwikkeling en piloottoepassing van "AgriFood Saver"; een ketengerichte aanpak in het tegengaan van verspilling in de productie van voedsel.		Mede op initiatief van AgriFood Capital is Food Waste Xperts ontwikkeld; het kenniscentrum voor het tegengaan van voedselverspilling, gevestigd in Veghel.
3 businessinitiatieven die bijdragen aan realisatie van Proeftuin Agro-As de Peel (duurzaam agriproductiegebied).		Ontwikkeling Agro-As de Peel vergt meer tijd; wel realisatie visie op circulair voedselsysteem in de Regio en visie op mestverwaarding. Dit als bouwstenen voor toekomstige projecten.

Actie jaarplan: sterke bedrijvigheid en ondernemerschap	Realisatie	Eventuele toelichting
Doorontwikkeling Grow Campus als het knooppunt voor 'business en kennis' voor agrifood in Brabant (groei business- en studentcommunity, betere toegang tot faciliteiten, eventprogramma, innovatieloket).		Start van bedrijvencommunity en studentencommunity. Ontwikkeling Open Datalab AgriFood en Floating Farm. Diverse seminars voor bedrijven samen met kennisinstellingen georganiseerd mbt voeding en gezondheid en digitalisering.
Ondernemerslift+ ontwikkelt zich door tot hét ondernemersprogramma van AgriFood Capital door o.a. uitrol AgriFood Scale-Up programma.		Scouting van 130 start-ups, 4 nieuwe leningen afgesloten. Pilot AgriFood Scale Up programma opgezet en uitgevoerd met 7 bedrijven.
In het netwerk van de AgriFood Financieringstafel worden 25 financieringscasussen behandeld.		Financieringstafel heeft van 12 bedrijven hun financieringscasus besproken en hen verder geholpen.
Samen met Provincie Noord Brabant wordt een 'masterplan AgriFood Campusontwikkeling Brabant' opgesteld.		Plan ontwikkeld dat heeft geleid tot benoeming van 4 innovatieve hotspots in de Regio: Grow Campus, Three-Sixty, Agro-As de Peel en Land van Cuijk.
Start regionaal AgriFood Logistics House (inclusief regionale profileringsstrategie en acquisitieteam).		Locatie en businessdeveloper gerealiseerd.

Actie jaarplan: inspirerend podium	Realisatie	Eventuele toelichting
Dutch AgriFood Week: Een samenhangend portfolio van 50 events met 10.000 bezoekers met toonaangevende events als Keukenbazen en Food100. 50 bedrijven zetten hun deur open (Open Doors). Er is een hoofdpodium in 's-Hertogenbosch. Nauwe samenwerking met "We are Food2018".		DAFW bestond in onze Regio uit 23 events in 10 dagen (oktober) met meer dan 3000 deelnemers. Eigen "producties" waren Keukenbazen, Food100 en Open Doors for Talent. Een hoofdpodium is niet gerealiseerd.
European Region of Gastronomy: jaarprogramma "We are Food 2018" is voor 80% gereed en daarmee de programma-organisatie, stakeholdermanagement, funding en marketing-communicatieplanning. Ten minste 50 initiatieven zijn betrokken. Er vindt uitwisselingen plaats in het internationale netwerk (m.n. Gallway, Catalunia en Aarhus) .		Projectuitvoering voor uitvoering in Brabant in 2018 gerealiseerd onder de naam "We Are Food" met oa 10 Innovatie Keukens. Uitvraag leverde bijna 100 initiatieven op waarvan een groot deel uit onze Regio.

<p>Corporate Communicatie: implementatie eenduidige merkenstrategie, lancering nieuwe website en nieuwsbrief, stijging bereik van de communicatiemix (2200 ontvangers nieuwsbrief, twitterbereik van 6 miljoen) en ontwikkeling regionaal AgriFood Communicatienetwerk.</p>		<p>Nieuwe AgriFood Capital Monitor uitgevoerd waar via 26 indicatoren de stand van de Regio in beeld wordt gebracht. 30 persberichten 22 E-nieuwsbrieven (1850 abonnees) 32.000 unieke bezoekers website</p>
<p>Public Affairs: ontvangst van tenminste 2 invloedrijke beslissers voor AgriFood Capital vanuit Nederland en Europa. In samenwerking met de Provincie Noord Brabant het versterken van onze netwerkpositie gericht op relevante agrifood-dossiers in Europa.</p>		<p>Op 28 november 2017 waren Eurocommissaris Vytenis Andriukaitis van Gezondheid en Voedselveiligheid, en minister Carola Schouten van LNV op werkbezoek bij THREE-SIXTY in Veghel. Samen met de Brabantse Commissaris van de Koning Wim van de Donk en gedeputeerde Annemarie Spierings kregen ze uitleg over twee initiatieven binnen THREE-SIXTY: de Verspillingsfabriek en Food Waste Xperts. Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital, lichtte de rol toe van AgriFood Capital als <i>living lab</i> voor oplossingen van agrifood vraagstukken en van voedselverspilling in het bijzonder.</p>
<p>Regio-branding: haalbaarheidsonderzoek naar draagvlak en commitment op triple helix-niveau naar het opzetten en uitvoeren van een meerjarige regionale branding campagne voor de Regio Noordoost-Brabant.</p>		<p>Opgeschort vanwege de tussenevaluatie (Mid Term Review).</p>
<p>De AgriFood Capital CEO-meeting wordt een jaarlijkse bijeenkomst en verbonden met een bijeenkomst van het bestuur van de Stichting AgriFood Capital.</p>		<p>In de vorm van 'CEO meets startup'-bijeenkomst.</p>

HOOFDSTUK 7: INTERNATIONALE SAMENWERKING

Wat wilden we in 2017 bereiken?

Agri & Food is een typisch grensoverschrijdend thema. De productie en distributie van voedsel vindt plaats binnen een mondiaal netwerk. Nederland en daarbinnen de Regio Noordoost-Brabant neemt daarin een belangrijke positie in en wil in 2020 de topregio in AgriFood zijn. Afgelopen jaar is AgriFood Capital door het intensiveren van het contact met “Brussel” meer in het vizier gekomen bij Europa en andere regio’s met als specialisatie AgriFood. Deze willen graag met ons willen samenwerken. Het blikveld is daardoor verruimd van het provinciale en nationale naar het Europese en (soms) wereldwijde speelveld.

In dat kader heeft het meer gezamenlijk acteren richting Europa en Den Haag samen met netwerkpartners uit Zuid-Nederland meerwaarde. In Europese context moet Noordoost-Brabant als onderdeel van het Zuid-Nederlandse cluster (of Brainport) één van de voorlopers zijn als het gaat om (innovatie in) agrofood. Als voorloper zijn NOB en AFC logische partners voor andere regio’s en clusters om mee samen te werken.

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan:	Realisatie	Eventuele toelichting
De Europatafel wordt verder uitgebouwd als platform waar partners binnen NOB en AFC informatie, kennis en ervaringen uitwisselen. Tevens vindt daar afstemming plaats over gezamenlijk te nemen acties met betrekking tot beleidsuitwisseling, identificeren en binnenhalen van relevante financiering vanuit de EU en profilering en samenwerking.		Er is een onderscheid gemaakt in een maandelijks <i>kernteam EU</i> met medewerkers vanuit NOB & Provincie Noord-Brabant en een <i>breed EU overleg</i> met netwerkpartners vanuit alle geledingen waar met name informatie en kennisuitwisseling plaatsvindt. Dit laatste overleg heeft in 2017 twee keer plaatsgevonden.
Als onderdeel van de versnellingsafspraken met de provincie gaan we ondersteunend aan de Europatafel samen met netwerkpartners bekijken hoe we meer samen kunnen optrekken op het thema Agrofood. Met goede projecten is er aanspraak te maken op Europese fondsen. De provincie biedt hiervoor hulp aan. In het streven om als Regio voorop te lopen, houden we aandacht voor de balans met een level-playing field ten opzichte van andere landen binnen de EU. Voor succesvolle beïnvloeding is het nodig om heel scherp te maken voor welke onderwerpen een lobby nodig is en op welke manier de lobby wordt ingezet.		Tijdens de maandelijksse bijeenkomsten van het kernteam EU is besproken hoe we als partners gezamenlijk optrekken op het gebied van beleidsbeïnvloeding, financiering en projecten. Ook de positionering van NOB als koploper regio op het gebied van agrofood innovatie is hier een onderdeel van.
Lopende initiatieven in Europees verband worden voortgezet en verder versterkt. Het gaat daarbij onder meer om: European Region of Gastronomy, Milan Urban Food Policy Pact, “RIS3-regio samenwerking”, Cluster Collaboration Platform, ACTTiVate en Dynamic Borders.		De genoemde projecten zijn in 2017 voortgezet. Waarbij bijvoorbeeld voor European Region of Gastronomy de voorbereiding op 2018 en een succesvolle Interreg-aanvraag van belangrijke speerpunten waren. Binnen de RIS3-regio samenwerking is daarnaast ingezet op inhoudelijke versterking en is een succesvolle aanvraag ingediend bij de EU voor ondersteuning bij de ontwikkeling van emissievrije stalsystemen.
We zetten actief in op het ontvangen van buitenlandse delegaties om naast de naamsbekendheid hen ook nadrukkelijk de kracht van NOB en AFC te tonen en laten ervaren. De ambitie is om daarbij ook in 2017 een Eurocommissaris te mogen ontvangen in onze Regio.		Op 28 november 2017 waren Eurocommissaris Vytenis Andriukaitis van Gezondheid en Voedselveiligheid, en minister Carola Schouten van LNV op werkbezoek bij THREE-SIXTY in Veghel. Samen met de Brabantse Commissaris van de Koning Wim van de Donk en gedeputeerde Annemarie Spierings kregen ze uitleg over twee

	initiatieven binnen THREE-SIXTY: de Verspillingsfabriek en Food Waste Xperts. Roel Schutten, directeur van AgriFood Capital, lichtte de rol toe van AgriFood Capital als <i>living lab</i> voor oplossingen van agrifood vraagstukken en van voedselverspilling in het bijzonder.
--	---

Wat hebben we in 2017 (mede) bereikt?

- Er zijn diverse stappen gezet om de EU-lobby een 'boost' te geven.
- Input namens Regio en provincie voor het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (direct via consultaties maar ook indirect via o.a. VNG, IPO en Rijk).
- 2 ingediende projectvoorstellen binnen Interreg-programma Europa (RIS3-platform High Tech Farming en European Regions of Gastronomy, waarvan de laatste is toegekend).
- Participatie in diverse consortia voor samenwerking gecombineerd met EU-subsidieaanvragen met nieuwe buitenlandse partners.
- Bestuurlijk bezoek aan European Week of Regions and Cities (Brussel) met o.a. een bijeenkomst met andere Nederlandse voedselregio's en Europarlementariër Huijtema.
- Bezoek van Eurocommissaris Andriukaitis en minister Schouten aan THREE-SIXTY.
- Behalen van het Bronze label voor European Cluster Excellence, waarmee AgriFood Capital positie heeft verkregen in het Europese netwerk van clusters en diverse samenwerkingsverzoeken aan de Regio zijn gesteld.

HOOFDSTUK 8: COMMUNICATIE, BRANDING, PUBLIC AFFAIRS

Wat wilden we in 2017 bereiken?

Een van de kritische succesfactoren voor regionale ecosystemen is de mate waarin ze worden (h)erkend als broedplaats voor groei en vernieuwing. Hoewel de naamsbekendheid sinds de oprichting in 2013 groter is geworden, is het beeld van AgriFood Capital nog wat diffuus. Voor het welslagen van AgriFood Capital is het essentieel om de partnerschapsbeleving binnen de triple-helix te vergroten, de Regio een duidelijk(er) profiel te geven en de corporate identiteit en het (gewenste) imago van AgriFood Capital verder te versterken.

In 2016 was vooral geïnvesteerd in onderzoek naar de communicatiedoelgroepen (persona's) en in een nieuwe corporate story, de basis voor alle communicatie. In 2017 zetten we de nieuwe lijn voort in alle communicatie-inspanningen en lag de focus op:

- eenduidige merkenstrategie om een helder en eenduidig beeld van AgriFood Capital te stimuleren; branding van de Regio als de broedplaats voor groei en vernieuwing
- sterkere betrokkenheid van de partners (en medewerkers), met een prominente rol voor storytelling
- versterking door 'ambassadeurs', zowel om de betrokkenheid binnen de triple-helix te versterken als om de aantrekkelijkheid van het ecosysteem te vergroten.

Via Public Affairs en Lobby bouwen we verder aan relaties met voor AgriFood Capital belangrijke beslissers en beïnvloeders; op regionaal, nationaal en internationaal niveau. Belangrijke thema's in de communicatie: maatschappelijke uitdagingen/economische groei; samenwerking (cross-sectoraal, grensoverschrijdend); slim, gezond en duurzaam. Storytelling is de bouwsteen, en anderen worden in de spotlight gezet.

Wat zouden we daarvoor in 2017 gaan doen en hebben we gedaan?

Actie jaarplan:	Realisatie	Eventuele toelichting
De reguliere communicatie-activiteiten, zoals nieuwsbrieven, persberichten, social media, jaarverslagen en berichtgeving via (betaalde) B2B platforms, gaan onverminderd door.		
Lobby en PR.		
Haalbaarheidsonderzoek meerjarige campagne regiobranding.		Opgeschort vanwege Mid Term Review.
Eenduidige merkenstrategie, incl. spelregels en doorontwikkeling huisstijl.		Opgeschort vanwege Mid Term Review.
Nieuwe website (meer doelgroepgericht, storytelling!).		Nieuwe website met o.a. 16 'Verhalen uit de Regio'
Nieuwe corporate brochure (NL/EN).		
Communicatietoolkit voor ambassadeurs, met o.a. corporate presentatie (NL/EN).		
Actualisatie AgriFood Capital Monitor.		De bedoeling was 1 x pj een kleine update van de belangrijkste cijfers, is toch 1 x per 2 jaar een grote update gebleven. Volgende monitor: 2018.

Start regionaal 3-O communicatienetwerk.		De inzet was een netwerk van communicatie-specialisten uit de 3 O's. De werkwijze van de communicatie specialisten (m.n. intern en B2C) is anders dan die van AFC. Wel een netwerk gestart maar ad-hoc en op basis van persoonlijke contacten.
--	---	--

Wat hebben we in 2017 (mede) bereikt?

- > 60 bijeenkomsten, workshops en netwerkevents
- 21 corporate nieuwsbrieven
- 2.000 website bezoekers per maand (www.agrifoodcapital.nl)
- 1,8 miljoen euro PR-waarde, potentieel bereik: > 12 miljoen mensen
- Betaalden samenwerking online platforms Regio in Bedrijf en Food & Nutrition voor extra exposure
- Publicatie voor raadsleden (Menukaart regionale samenwerking)
- Factsheet Klimaataanpak
- Factsheet Transitie landbouw

HOOFDSTUK 9: BESTUURLIJKE SAMENWERKING EN ORGANISATIE

Bestuurlijk overleg

In 2017 kwam de Bestuurlijke Regiegroep (BRG), waarin Burgemeesters, Dijk- en Watergraaf van de convenantpartners zitting nemen, viermaal bijeen. Haar kerntaak ligt in bepalen van strategie en beleid van Regio Noordoost Brabant. Zij stelt het jaarplan en begroting vast en daarmee de opdracht aan de portefeuillehoudersoverleggen (PoHo's) en management van Regio Noordoost Brabant. Een zestal leden van de BRG is tevens (op persoonlijke titel) lid van de Stichting AgriFood Capital.

Het Dagelijks Bestuur van de Regio is verantwoordelijk voor de meer dagelijkse besturing. In 2017 kwam zij vijf keer bijeen en bespraken de voortgang van programma's en beleidsontwikkelingen bij de verschillende PoHo's. Belangrijk was ook de voorbereiding van stukken die in de vergaderingen van de Bestuurlijke regiegroep ter goedkeuring werden voorgelegd. Dat gaat dan bijvoorbeeld om de jaarplannen, begrotingen en financiële verslagen.

In de PoHo's nemen bestuurders vanuit verschillende thema's deel. Deze thema's zijn Arbeidsmarkt, Duurzame leefomgeving, Economie en Bereikbaarheid & Mobiliteit (GGA's). Daarnaast vindt Regionaal Ruimtelijk Overleg samen met de Provincie Noord-Brabant plaats. De PoHo's hebben als taak om uitvoering geven aan de Strategische Agenda, het jaarplan en daaraan verbonden projecten. Ook beleidsvoorbereiding en besluitvorming aangaande onderwerpen binnen de portefeuille worden in dit overleg geagendeerd waarin ook wordt besloten over inzet van middelen die door de BRG beschikbaar zijn gesteld voor een bepaald thema.

Vanaf 2017 zijn de bestuurlijke overleggen van portefeuillehouders en van de BRG gecombineerd op een ochtend van de 'Regiodag'. Ook leden van Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant zullen, indien de agenda dat vraagt, worden uitgenodigd bij deze Regiodagen. Viermaal per jaar vindt er zo'n Regiodag plaats. Deze gebundelde bijeenkomsten maken het mogelijk om meer interactie tussen de verschillende programmaliijnen te krijgen. Er kan op deze manier over de inhoudelijke thema's vanuit verschillend bestuurlijk perspectief worden besproken en besloten.

Evaluatie

Het convenant en de uitvoering daarvan zijn volgens het jaarplan eind 2017 geëvalueerd door een mid term review regionale samenwerking Noordoost Brabant uit te voeren. Deze evaluatie is door de BRG voorgelegd aan de colleges van burgemeester en wethouders van de convenantpartners. Aan de hand van een financiële en inhoudelijke beoordeling is bekeken of de met de samenwerking beoogde doelen efficiënt en effectief worden bereikt en op deze wijze voortgezet. Aan de hand van deze evaluatie en de daarbij gemaakte opmerkingen worden verbeteracties uitgevoerd om de samenwerking te verbeteren. De nieuwe Regiomanager zal hierop de regie voeren.

Werkorganisatie NOB

De Regio heeft geen eigen personeel in dienst. Dat is ook niet mogelijk, want het is formeel geen juridische entiteit (zoals een gemeenschappelijke regeling). Alle personeel wordt ingehuurd. Over het boekjaar 2017 betroffen dit:

- Regiodirecteur (1,0 fte)
- Coördinator Subsidieprogramma's (0,3 fte)
- Coördinator Financieel beheer (0,2 fte)
- Senior medewerker Communicatie (1,0 fte)
- Secretariaat (2,1 fte)

Communicatie en Secretariaat zijn naar rato werkzaam voor NOB, AFC en AFC Werkt!

De convenantpartners stellen ambtelijke capaciteit kosteloos beschikbaar ter uitvoering van de overeenkomst via de regionale werkorganisatie. Dat gaat allereerst om het begeleiden en voorbereiden van de ambtelijke en bestuurlijke portefeuillehoudersoverleggen, inclusief het begeleiden van de bijbehorende kop- of werkgroepen.

De ambtelijke capaciteit wordt via detachering van partners in de Regio beschikbaar gesteld. Deze zijn in het overzicht 'personele invulling' opgenomen. Intensieve samenwerking vindt plaats met de

werkorganisatie AgriFood Capital. De werkorganisatie is gehuisvest op in Agri & Food Plaza te 's-Hertogenbosch. Facilitaire zaken worden afgenomen.

Personele samenstelling

Bestuurlijke regiegroep (per 31-12-2017):

- J.M.L.N. Mikkers* - Burgemeester 's-Hertogenbosch (Voorzitter),
- Mevr. W.J.L. Buijs-Glaudemans - Burgemeester Oss (Vice-voorzitter)
- K. van Rooij** - Burgemeester Meierijstad
- K. van Soest - Burgemeester Boxmeer
- H.A.G. Hellegers - Burgemeester Uden
- A.M.H. Roolvink - Burgemeester Grave
- Mevr. M.A.H. Moorman - Burgemeester Bernheze
- R.J. van de Mortel - Burgemeester Vught
- J.C.M. Pommer - Burgemeester Sint-Michielsgestel
- P.M.J.H. Bos - Burgemeester Boekel
- W.A.G. Hillenaar - Burgemeester Cuijk
- M. Buijs - Burgemeester Boxtel
- R.H. Augusteijn *** - Burgemeester Heusden
- Mevr. M.L.P. Sijbers - Burgemeester Sint-Anthonis
- Mevr. J. Zwijnenburg- van der Vliet - Burgemeester Haaren
- M.C. Bakermans - Burgemeester Landerd
- A.A.M.J. Walraven - Burgemeester Mill en St. Hubert
- L. Verheijen - Dijkgraaf Waterschap Aa en Maas
- P. Glas - Dijkgraaf Waterschap de Dommel
- C. Nobbe**** - Secretaris

* Per 11-10-2017 overgenomen van T. Rombouts.

** Per 5-12-2017 overgenomen van M. Fränzel.

*** Per 27-9-2017 overgenomen van J. Hamming.

**** Per 1-1-2018 tijdelijk waargenomen door R. van Loosbroek. Vanaf 1-5-2018 door R. Peerenboom.

Dagelijks bestuur (per 31-12-2017):

- J.M.L.N. Mikkers* (voorzitter), voorzitter Bestuurlijke Regie Groep
- Mevr. W. Buijs-Glaudemans (vice-voorzitter)
- L. Verheijen, voorzitter portefeuillehoudersoverleg Duurzame Leefomgeving
- J. Goijaarts**, voorzitter portefeuillehoudersoverleg Economie
- E. van den Dungen, voorzitter portefeuillehoudersoverleg Bereikbaarheid & Mobiliteit
- K. van Geffen, voorzitter portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt
- C. Nobbe*** - Secretaris

*Per 11-10-2017 overgenomen van T. Rombouts.

**Per 20-11-2017 overgenomen van H. van Aart.

*** Per 1-1-2018 tijdelijk waargenomen door R. van Loosbroek. Vanaf 1-5-2018 door R. Peerenboom.

Werkorganisatie Regio Noordoost Brabant (per 31-12-2017):

- Danielle Bonemeijer (Secretariaat)
- Judith Nieuwenhoven (Secretariaat)
- Katja van Iersel (Secretariaat)
- Christine Veraart, (Senior communicatieadviseur)
- Marjolein Rojo (Projectleider Ondernemerslift +)
- Annabel van Zante (GGA)

- Theo Groenink (Controller, ERAC)
- Fridthjof Leerdam (Secretaris PoHo Economie, Gemeente Oss)
- Simon Maas (Programmamanager REAP, Gemeente Meierijstad)
- Karin van Meer (AFC Werkt!, Gemeente 's-Hertogenbosch)
- Linda IJsseldijk (Omgevingsvisie, Gemeente Uden)
- Rian Snijder (GGA)
- Mickeal van Stiphout* (Administratie, ERAC)
- Michiel Ytsma (Agro As de Peel, Gemeente Landerd)
- Gea van den Berg (Agro As de Peel, Gemeente Uden)
- Liesbeth de Theije (Programmamanager Groen Blauw, Waterschap Aa en Maas)
- Jossien Bouter (Secretaris PoHo Duurzame Leefomgeving, Gemeente Bernheze)
- Irene Rouwenhorst (AFC Werkt!, Gemeente Oss)
- Carel Nobbe (Directeur)**

* Per 1-4-2018 overgenomen door Sharon Struijcken.

** Per 1-1-2018 tijdelijk waargenomen door R. van Loosbroek. Vanaf 1-5-2018 door R. Peerenboom.

*** Per 1-4-2018 is Jules Goris**(strategisch adviseur, Gemeente 's-Hertogenbosch) gestart.

Werkorganisatie Agrifood Capital B.V. (per 31-12-2017)*

- Danielle Corijn-Witte (Programmamanager)
- Robert Jan Marringa (Programmamanager)
- Roel Schutten (Directeur)

*Voor eigen projecten (zoals Keukenbazen, MBO Talent on Tour) worden op projectbasis projectmedewerkers ingehuurd.

Werkorganisatie AgriFood Capital Werkt! (per 31-12-2017):

Leden van het programma- en coördinatieteam:

- Irene Rouwenhorst
- Véronique Scharenborg
- Karin van Meer
- Jos van Asten
- Henny Ketelaar
- Inge Willems
- Liesbeth Endendijk
- Noortje Storms
- Henny Wibbelink
- Hans van Loo

HOOFDSTUK 10: FINANCIËLE VERANTWOORDING

Het convenant regionale samenwerking is in 2016 verlengd voor een periode van 4 jaar (2017 t/m 2020). De convenantpartijen leveren daarmee ook de komende jaren weer een financiële bijdrage in het Regiofonds. Drie euro per inwoner/ jaar en een bijdrage naar rato van de beide waterschappen voor het Regiofonds en een bijdrage van de gemeenten uit de arbeidsmarktregio NOB van één euro voor het programma arbeidsmarkt (2016 t/m 2019). Met deze bijdragen ontstaat een werkbudget. Dat werkbudget dient als cofinanciering voor projecten in de programmalijnen van de Regio. Vanuit het Regiofonds levert de Regio ook een financiële bijdrage aan de Stichting AFC, de triple helix samenwerking in de Regio Noordoost Brabant. Naast de regionale financiering (Regiofonds) van de vier hoofdlijnen zijn er provinciale middelen die via cofinanciering in de Regio worden ingezet en bijdragen van derden. Deze drie geldstromen maakten de in het jaarplan 2017 geschetste ambities mogelijk.

Vanuit het Regiofonds financiert de Regio ook de Uitvoeringsorganisatie Agrifood Capital, de triple helix samenwerking in de Regio Noordoost Brabant. De beschikbare menskracht werd optimaal ingezet en gericht op het realiseren van de verschillende programma's in de Regio. Het Regiofonds is een goede investering. Elke door convenantpartners geïnvesteerde euro werd verdrievoudigd. Voor het arbeidsmarkt-deel is dit ongeveer factor 10. Bij de cijfers van de jaarrekening moet u zich realiseren dat deze de geldstromen betreffen van de Regio. Dit is dus niet de totale financiële verantwoording van AFCWerkt!, AFC en Ondernemerslift+. Hierdoor is het inzicht in de inkomsten en uitgaven van deze programma's niet volledig. Daar zijn namelijk nog andere geldstromen. Als bijlage 1 van dit Jaarverslag, is de Jaarrekening 2017 bijgevoegd.

Uit de jaarrekening blijkt dat de uitvoering binnen de kaders van de begroting 2017 is gebleven. De kosten van de overhead (met 10,4% voor Regio en 14,7% overall) blijft ruim onder het afgesproken maximale percentage van 25%. De beschikbare middelen zijn daarmee nagenoeg geheel voor het realiseren van de doelen ingezet. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven dat de jaarrekening een getrouw beeld van het vermogen en het resultaat over 2017 geeft.

Om duidelijkheid te geven op de betekenis van de posten en een toelichting op de afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren dan in de jaarrekening, is in bijlage 2 een aanvullende toelichting opgenomen.

Bijlage 1: Jaarrekening 2017

Bijgevoegd is de jaarrekening 2017 van de Regionale samenwerking Noordoost Brabant. Door het vaststellen van het jaarplan en de begroting 2017 in de Bestuurlijke Regiegroep (BRG) van 5 december 2016 zijn de afspraken die gemaakt zijn met de deelnemende gemeenten over wat de Regio in 2017 wil bereiken, wat voor diensten er geleverd worden en wat het mag kosten, definitief geworden. De jaarrekening 2017 legt financiële verantwoording af.

De jaarrekening 2017 kent de volgende onderdelen:

- 1) Balans per 31 december 2017
- 2) Staat van baten en lasten over 2017
- 3) Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
- 4) Toelichting op de balans per 31 december 2017
- 5) Niet uit de balans blijvende verplichtingen
- 6) Toelichting op de staat van baten en lasten over 2017
- 7) Voorstel bestemming exploitatieresultaat boekjaar
- 8) Controleverklaring
- 9) Bijlagen:
 - a. Verhouding organisatie- en programmakosten tot de bijdragen
 - b. Projecten programma Economie & Innovatie
 - c. Verplichtingen uit hoofde van meerjarige Agenda Regio

In bijlage 2 is een aanvullende toelichting opgenomen op de betekenis van de posten en een toelichting op de afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren dan in de jaarrekening, omdat daarvoor in de jaarrekening geen plaats is.

De jaarrekening is op 5 juli 2017 door de BRG goedgekeurd.

De Bestuurlijke regiegroep van de Regio Noordoost Brabant,

Jack Mikkers,
Voorzitter

René Peerenboom,
Secretaris

Bijlage 2: Aanvullende toelichting Jaarrekening 2017

Deze notitie geeft een aanvullende toelichting op de betekenis van de posten en een toelichting op de afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren dan in de jaarrekening, omdat daarvoor in de jaarrekening geen plaats is.

De jaarrekening van 2017 geeft een getrouw beeld van het vermogen en het resultaat over 2017. Uit de jaarrekening blijkt dat de beschikbare middelen, behoudens de geringe overhead, geheel voor het realiseren van de doelen is ingezet. De ambities geven geen ruimte voor fondsvorming. De solvabiliteitsratio van de Regio is gemeten in het Vreemd Vermogen als percentage van het totale vermogen onder de norm, maar gemeten in het totaal van de Activa als percentage van de schulden wel zeer goed. De Activa van de Regio is volledig op korte termijn liquide aanwezig en voldoende om aan haar verplichtingen op korte en middellange termijn te voldoen. Om de ambities voor 2018-2020 te kunnen realiseren zal de Regio strikt op de uitvoering van projecten en de bijbehorende financiële verplichtingen monitoren. Daar waar specifieke regionale projecten worden geïnitieerd, zal bij de partners naar aanvullende financiering worden gezocht. We blijven inzetten op een efficiënte organisatie, zodat de uitvoeringskosten in een gewenste verhouding blijven tot de programmakosten.

ACTIVA		2017	2016
Vlottende activa			
a	Te vorderen bedragen inzake subsidies	384.500	760.424
b	Overlopende activa	<u>200.701</u>	<u>317.366</u>
		<u>585.201</u>	<u>1.077.790</u>
Vordering op penvoerder			
c	Omzetbelasting onder BCF regeling	441.738	394.101
d	Rekening courant	<u>595.534</u>	<u>937.675</u>
		<u>1.037.272</u>	<u>1.331.776</u>
TOTAAL ACTIVA		<u>1.622.473</u>	<u>2.409.566</u>

- a) Dit betreft de vordering op de Provincie Noord Brabant voor de afwikkeling van de Streeknetwerken subsidies 2012-2016. Deze subsidie is in december 2017 afgewikkeld en het bedrag is in januari 2018 ontvangen. Voorgaand jaar bestond deze vordering ook. Daarnaast bestond toen een vordering inzake de subsidie Economie & Innovatie en een vordering inzake het REAP 2012-2014. Beide vorderingen zijn in 2017 ontvangen van de Provincie.
- b) Dit betreft voor 192.000,-- een vordering op Agrifood Capital BV inzake de doorbelaste overhead en een onverschuldigd betaalde subsidie. Beide bedragen zijn in 2018 door de BV aan de Regio terug betaald. Voorgaand jaar maakte ook de vordering op AFC werkt onderdeel uit van deze post en was deze daarom hoger.
- c) Dit betreft de BTW welke op grond van het doorschuifprincipe doorgelegd is aan de deelnemende gemeenten, die deze op hun beurt weer compenseren bij het BCF. De Regio factureert deze bedragen weer aan de gemeenten. Daarom is deze post als vordering opgenomen. De omvang varieert afhankelijk van de feitelijk betaalde BTW en het aandeel van de gemeenten in de totale bijdrage ten opzichte van de Waterschappen. Deze verhouding is door de verhoging van het budget met € 1,-- voor AFC werkt gewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar. De Waterschappen

betalen namelijk niet mee in de € 1,--. Hun aandeel in het totaal van gemeenten versus waterschap is daardoor verminderd, waardoor er meer BTW teruggelegd kan worden bij de gemeenten.

- d) De Regio had in 2017 niet de beschikking over een eigen bankrekening. De gemeente 's-Hertogenbosch beheerde de tegoeden van de Regio. Dit representeert het tegoed per 31-12-2017. In 2018 heeft de gemeente 's-Hertogenbosch een subrekening bij de BNG geopend voor de Regio en voert de Regio zelf de administratie en is de gemeente 's-Hertogenbosch betaalautoriteit en kijkt mee met de administratie door de Regio.

PASSIVA	2017	2016
Eigen vermogen (Beschikbaar voor doelstellingen)		
a Overige reserve	4.781	3.303
b Bestemmingsreserve	14.052	330.000
	<u>18.833</u>	<u>333.303</u>
Kortlopende schulden		
c Crediteuren	18.758	18.316
d Verplichtingen uit hoofde van subsidieprogramma's	1.448.439	1.667.540
e Overige kortlopende schulden	136.443	390.407
	<u>1.603.640</u>	<u>2.076.263</u>
TOTAAL PASSIVA	<u>1.622.473</u>	<u>2.409.566</u>

- a) Dit betreft het vermogen van de Regio. Dit betekent dat zou de Regio eind 2017 opgehouden zijn te bestaan, dan was zij in staat aan al haar verplichtingen te voldoen. Het geringe overschot op de activiteiten van de Regio is hieraan toegevoegd.
- b) Dit betreft nog een reserve voor projecten klimaat en energie, welke in 2018 naar verwachting tot verplichtingen gaan leiden. Voorgaand jaar waren hierin ook het LOF 2017 en 2018 en WAF 2018 in opgenomen. Deze hebben in 2017 inmiddels tot concrete toezeggingen en of uitgaven geleid en zijn daarom aan de reserve onttrokken. Daarnaast is een gering negatief resultaat van AFC Werkt ook ten laste van deze reserve geboekt, in de gedachte dat dit in 2018 en verder weer wordt aangevuld met overgebleven middelen binnen dit programma.
- c) Dit betreffen kosten, waarvoor in 2017 reeds een factuur is ontvangen, maar deze zijn op 31-12-2017 nog niet betaald.
- d) Dit betreffen de totale verplichtingen uit hoofde van REAP 2015-2016, Streeknetwerken 2012, 2016, Economie & Innovatie en de Regionale Meerjarige Agenda. Een verplichting bestaat uit een toezegging van een bijdrage, waaraan veelal (subsidie) voorwaarden en verplichtingen zijn verbonden. Het bedrag is het saldo van het totaal aan toezeggingen minus de reeds betaalde bedragen. In 2017 is een flink deel van de verplichtingen inzake REAP en Streeknetwerken

afgewikkeld. Daarentegen zijn nieuwe verplichtingen aangegaan voor het programma E&I en voor de regionale meerjarige Agenda. Denk hier aan de toezeggingen aan LOF en WAF, Agro as de Peel en nog enkele kleinere projecten op het gebied van transitie veehouderij, klimaat en ruimte en mobiliteit.

- e) Dit betreft de posten nog te ontvangen facturen en de te betalen accountantskosten. Ten opzichte van voorgaand jaar lager, omdat in 2016 in deze post enkele toezeggingen verwerkt zaten voor o.a. WAF 2016, Landscaping the Food en Blue zone Oss voor 150.000,-- en waren afspraken met AFC BV verwerkt voor de verrekening van kosten voor gezamenlijke projecten. Ca. 50.000,--. Deze posten kwamen in 2017 niet weer terug.

Resultatenrekening

	Realisatie 2017	Realisatie 2016
	€	€
Baten		
a Bijdragen regiopartners	2.782.127	1.985.381
b Bijdragen Provincie	719.963	372.124
c Overige bijdragen	27.500	23.750
d Vrijval REAP en Streeknetwerken	134.780	827.470
	3.664.370	3.208.724

- a) De bijdragen van de regiopartners bedragen € 3 + € 1 per inwoner en de Waterschappen dragen 6,5% bij over de € 3,-- bijdragen van de gemeenten. In totaal bedroeg deze bijdrage over 2017: € 2.080.027 en het aandeel AFC Werkt! bedroeg € 604.000. De afwijking met de verantwoorde bijdrage ontstaat doordat de bijdragen in de subsidieprogramma's en meerjarige regionale agenda als bijdrage worden gepresenteerd naar gelang uitgaven zijn gedaan voor die programma's. De gedachte hierachter is dat de betalingen aan de uitvoerders van de programma's gelijk loopt aan de realisatie van de projecten. De bijdragen moeten matchen met de uitgaven, zodat een valide resultaat wordt gepresenteerd. De bijdragen zijn ten opzichte van voorgaand jaar hoger, omdat in 2017 voor het eerst ook de € 1 bijdrage voor het programma AFC werkt! is verkregen en verwerkt in de jaarrekening. Dit effect bedraagt ca. € 604.000,--. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door hogere uitgaven op de programma's.
- b) De bijdragen van de Provincie bestaan uit subsidies voor de programma's REAP, Streeknetwerken en Economie & Innovatie. De bijdragen worden gepresenteerd naar gelang uitgaven zijn gerealiseerd in de programma's. In 2017 zijn veel projecten van de afgelopen programma's REAP en Streeknetwerken afgewikkeld en eindsaldo's van projecten betaald. Daarnaast is het programma Economie & Innovatie van start gegaan. In dit programma is de bevoorschotting 80% van de subsidie. Daardoor zijn in dat programma relatief veel uitgaven gedaan. De bijdrage van de Provincie bedraagt 50% van de gerealiseerde kosten en op programmaniveau 50% van de gerealiseerde projectbijdragen. Voor de uitvoeringskosten ontvangt de Regio apart nog een vergoeding van de Provincie. Deze is als bijdrage op de uitvoeringkosten gepresenteerd.
- c) In principe heeft de Regio geen andere inkomsten dan de hierboven benoemde. Incidenteel worden projecten uitgevoerd in opdracht van bijvoorbeeld de Provincie waarvoor de Regio een vergoeding ontvangt. In 2016 was dit een vergoeding voor de bijdrage in de Interreg aanvraag. In

2017 was dit een vergoeding voor de bijdrage van de Regio in het project Breedband in het buitengebied, dat door de Regio Zuidoost is uitgevoerd.

- d) Vrijval ontstaat doordat toegekende subsidies lager worden afgerekend dan oorspronkelijk is toegezegd. Dit kan doordat de kosten lager uitvallen dan begroot, of projecten niet of niet geheel worden uitgevoerd. In 2016 ontstond een eenmalig effect, doordat met de Provincie is afgesproken dat de cofinancieringverhouding van 50:50 niet op jaarniveau, maar op programmaniveau over de jaren zou worden afgerekend. Dit betekende dat het surplus in de jaren 2015 en 2016 ingezet kon worden voor het manco aan projecten in 2012-2014.

	Realisatie 2017 €	Realisatie 2016 €
Lasten		
a	Organisatiekosten Regio	291.997
b	Programmakosten Regio	253.267
c	REAP	331.138
d	Streeknetwerken	592.744
e	Economie & Innovatie	583.388
f	AgriFood Capital	1.006.000
g	AgriFood Capital Werkt!	620.305
	3.678.840	2.785.315
	-	-
	OPERATIONEEL RESULTAAT	423.409
	Financiële baten en lasten	-
	RESULTAAT	423.409
RESULTAAT BESTEMMING		
h	Onttrekking aan de Bestemmingsreserve	15.948
i	Toevoegen aan de Overige reserves	-330.000
	-1.478	-93.409
	RESULTAAT NA BESTEMMING	-
	-	-

NB: Alle kosten zijn netto. Dat is na doorbelasting en na aftrek BTW-compensatie!!!

- a) De Regio heeft de regie over de opzet van de organisatie en belast de kosten door aan AFC Werkt! en aan AFC BV op basis van vooraf afgesproken verdeelsleutels. Deze sleutels zijn gebaseerd op het gebruik van elke partij.
Een deel van de kosten wordt gedekt door bijdragen van de Provincie in de uitvoeringskosten van de programma's REAP en Streeknetwerken met een maximum van 20% van de toegezegde subsidie. Voor het programma E&I ontvangt de Regio een vooraf vastgestelde bijdrage. Deze bedroeg in 2017 € 58.135,-.
De kosten bestaan hoofdzakelijk uit de inzet van de Regiodirecteur / manager (36 uur per week), de inhuur van medewerkers van het secretariaat (76 uur per week) en een medewerker communicatie (36 uur per week), huurkosten, kantoorkosten en bestuurskosten.

Exclusief de dekking uit de subsidieprogramma's is de toename ca. 18.000,--. Dit is grotendeels te verklaren door een eenmalig kostenverlagend effect in 2016. Toen heeft de gemeente den Bosch de Regio een opslag op de inhuur via Randstad met terugwerkende kracht gecrediteerd. In 2017 zijn extra kosten gemaakt vanwege de bouw van de nieuwe website. Besparingen zijn behaald op het financieel beheer en op de accountantskosten. Wij verwachten dat deze daling in 2018 doorgezet kan worden.

- b) De programmakosten van de Regio betreffen de uitgaven voor activiteiten in projecten die de programmadoelen verwezenlijken. Daar waar het meerjarige projecten betreft zijn deze in de meerjarige agenda in bijlage III opgenomen. De kosten bestaan uit uitgaven voor jaarlijks terugkerende vaste bijdragen voor Ondernemerslift + en streekhuis Het Groene Woud. Daarnaast zijn uitgaven gerealiseerd voor de Programma's Agro as de Peel, voor de ambitieagenda en de omgevingskoers.
- Naast de uitgaven in 2017 zijn ook toezeggingen gedaan aan bijvoorbeeld het programma We Are Food, het Leisure Ontwikkelingsfonds en andere programma's. Deze toezeggingen zijn toegelicht in Bijlage III bij de jaarrekening en leiden in de komende jaren tot uitgaven. Hiervoor zijn daarom middelen gereserveerd.
- In 2016 heeft de Regio de opstart van het event We Are Food bekostigd en dit is in 2017 geheel door AFC BV overgenomen (ca. € 130.000) en het project landscaping the food (ca. € 50.000,--) is in 2017 afgerond. Een aantal nieuwe programma's is al wel opgestart, maar hebben nog niet tot uitgaven geleid.
- c) Het REAP programma stond tot en met 30 juni 2016 open. Daarna worden de projecten met een uitvoeringstermijn van maximaal 24 maanden uitgevoerd. Omdat in dit innovatieprogramma voor bedrijven veelal al 80% bevoorschot is tijdens de projectperiode, zie je dat bij de afronding de uitgaven lager zijn.
- d) Voor Streeknetwerken geldt dezelfde afloop van het programma. Echter is bij streeknetwerken niet of nauwelijks bevoorschot. Daar zie je dat bij de afronding van de projecten juist veel meer uitgaven ontstaan. In dit programma werd minder bevoorschot omdat de begunstigden veelal gemeenten waren, die zelden een voorschot aanvroegen.
- e) Dit programma is in 2017 van start gegaan. Het subsidieplafond van € 650.000,-- was vrij snel bereikt. Dit programma wordt in mandaat voor de GS van de Provincie uitgevoerd. In lijn met het beleid van de Provincie kunnen projecten binnen dit programma direct een 80% voorschot krijgen. Hierdoor zijn de uitgaven direct in het eerste jaar ook hoog. De uitvoerders rapporteren aan de Regio eenmaal per jaar over de voortgang en rekenen het project na twee jaar af en ontvangen dan het restant.
- f) De bijdrage aan AFC BV bedraagt conform de opdrachtovereenkomst € 1.006.000,-- per jaar. AFC BV voert hiervoor projecten uit voor de Regio en probeert daarbij externe financiering aan te trekken. Van de totale bijdrage over de jaren 2014-2017 van € 4.024.000,-- heeft AFC BV op 31-12-2017 een bedrag van € 4.027.068,-- verplicht aan derden voor projecten. Hierin is nagenoeg het gehele programma WAF 2018 in meegenomen. Over deze jaren heeft AFC BV € 834.000,-- gerealiseerd aan subsidies en bijdragen van derden. Bij de jaarrekening 2017 is door ABAB accountants een samenstelverklaring afgegeven en de jaarrekening is door de aandeelhouders op 9 mei 2018 goedgekeurd.
- g) AFC Werkt is in 2017 voor het eerst als aparte post opgenomen in de jaarrekening, omdat de partners in 2017 voor het eerst €1,-- per inwoner voor dit programma hebben bijgedragen. De kosten bestaan uit de kosten van ambtelijke inzet vanuit de gemeenten Oss en den Bosch en een bijdrage voor de kosten van Weener XL voor o.a. projectleiding, communicatie, ondersteuning website, lidmaatschap Locus, werkgeversbijeenkomsten, monitoring en advies. Dit is conform het

raadsbesluit van de gemeente den Bosch als Penvoerder van de arbeidsmarktregio Noordoost Brabant d.d. 10 mei 2016.

- h) De bestemmingsreserve is gemuteerd voor de toezeggingen aan WAF 2018 en het LOF 2017 en 2018. Daarnaast is het tekort van AFC Werkt! aan deze reserve onttrokken. Dit saldo zal in 2018 weer aangezuiverd worden. Het resterende saldo is beschikbaar voor het programma Klimaat en Energie en zal in 2018 besteed worden.
- i) Over het jaar 2017 hebben de activiteiten van de Regio geresulteerd in een overschot van € 1.478,--. Dit geringe bedrag is op voorhand al toegevoegd aan de Overige Reserves. Indien overschotten worden voorzien, worden indien mogelijk op voorhand al bestemmingen in de BRG besproken en na besluitvorming in de jaarrekening verwerkt.